

Breviari de ciutadania

Carles Rahola

CCG Edicions. Girona, 2009

Ricard Torrents | ricard.torrents@uvic.cat

Càtedra Verdaguer d'Estudis Literaris de la Universitat de Vic

Hi ha llibres que són com vells amics. En retrobar-los, sents de nou el gust de tenir-los a les mans. M'ha passat amb *Breviari de ciutadania* de Carles Rahola (1881-1939), publicat el 1933 i reeditat ara amb un estudi preliminar de Josep-Maria Terricabras (1946). Amb aquest llibret som amics des del franquisme. Els qui treballàvem en l'ensenyament, buscàvem referents per a una educació ciutadana i catalana. La dictadura imposava l'assignatura *Formación del Espíritu Nacional*, impartida per funcionaris del partit únic per difondre el més tronat ideari feixista. Però, com que també tenien febleses, al col·legi de Sant Miquel de Vic, d'on era director, vàrem arribar a un pacte: vindrien al col·legi i cobrarien a final de mes, però no farien classe.

Vàrem buscar obres on inspirar-nos per a les classes de suplència. En recordo dues: la potent *Crida a la joventut catalana*¹ de Manuel Serra i Moret (1884-1963) i aquest contundent *Breviari de ciutadania*. Quina descoberta! Responien al que ens imaginàvem que volien els alumnes.

¹ **SERRA I MORET, M.**, *Lahir i el demà de Catalunya: crida a la joventut catalana*. Fundació Rafael Campalans. Barcelona, 1984.

O potser érem nosaltres els qui en teníem necessitat. En tot cas, a ells i a nosaltres, ens interpel·laven els missatges que Rahola anomena «orientacions per a la formació ciutadana en els principis de Democràcia i Autonomia». Amb quin delit hi llegíem que «dins el concepte genèric de ciutadania hi ha, no sols l'amor a Catalunya, sinó el sentit dels deures cívics, la devoció al treball, el noble afany de cultura, la capacitació per al govern propi».

El *Breviari* recull 47 capítols d'una pàgina o una pàgina i mitja. El terme és pres de la litúrgia catòlica dita de «les hores» i designa el llibre de breus pregàries i lectures recurrents al llarg del dia. El *Breviari* de Rahola és de *ciutadania* i les seves breus «llicions» cerquen estimular la reflexió sobre les realitats quotidianes. Hi ha records d'infantesa, anècdotes històriques, observacions del dia a dia i referències a l'actualitat, com l'Estatut, el de la República, on llegim coses difícils de no subratllar avui: «insuficient i tot, l'Estatut pot ésser –serà– l'instrument adequat per forjar la Catalunya «rica i plena», rica sobretot d'espiritualitat, que tots somiem. Som nosaltres, els catalans, que hem de donar-l'hi, amb el nostre sentit de govern, tota l'eficàcia necessària». S'han escrit moltes obres d'intenció semblant: instruir en la vida social, comunitària, civil, política, per tal de crear consciència de comunitat, de poble, de nació. Però poques han aconseguit la qualitat literària del *Breviari de ciutadania*.

**Molts llibres volen fer pedagogia,
instruir en el coneixement i encoratjar
la pràctica de la vida social, política,
creant consciència de comunitat, de nació.
Però el «Rahola de Terricabras»
és una joia en un joier**

Un altre assaig de l'autor, *La pena de mort a Girona*, de 1934, afegeix valor al llibre. La ignominiosa mort de Rahola pertany als esdeveniments que marquen una època. Cada vegada de pensar-hi s'encén fins a l'insuportable el sentiment d'indignació, alhora que la solidaritat i la compassió fan humà l'inhumà. Cal repetir-ho un cop més: Rahola fou afusellat el 15 de març de 1939. El seu *Breviari* va servir com a prova irrefutable en el consell de guerra. Escruixidor. Quan ara el llegeixes, sents la vibració dels fulls de l'ànima. La reedició del llibre se suma a l'empresa de fer memòria d'uns fets, l'oblit dels quals ha tingut efectes deseducadors en l'educació de les generacions que vàrem patir el franquisme. Efectes d'ombra allargada com la dels xiprers que creien en Déu a Girona. Efectes que es van esborrant amb iniciatives per fer de Rahola un pensador contemporani, com el *Nou Breviari de Ciutadania*,² una intel·ligent actualització de l'escriptor obra de més de 100 autors que en escrits breus, a la manera de Rahola, posen la mirada sobre la quotidianitat per reflexionar dels temes clau del nostre temps.

Encara un últim i més alt valor afegit distingirà aquesta edició del *Breviari de ciutadania*: l'estudi introductori de Terricabras. El que ha escrit el filòsof és, per l'extensió i per la «intensió», un assaig que serà de referència per a

l'obra i el pensament de Rahola. Una joia en un joier. Terricabras s'ocupa del llegat de Rahola en el seu Portal de Filosofia,³ un dels llocs més estimulants de la catòsfera catalana. Però l'estudi del *Breviari* és on millor ha sumat erudició i penetració, context i paratext, idees i idees. El resultat és una semblança completa, interpretativa, crítica, inclusiva dels diversos aspectes de Rahola. «El Rahola de Terricabras» no solament és de referència obligada per al coneixement de l'autor del *Breviari* sinó que també ha de figurar en lloc destacat de la voluminosa obra del seu editor i introductor. |

3 www.terrincabras-filosofia.cat

2 **DD.AA.**, *Nou Breviari de Ciutadania*. CCG Edicions. Girona, 2009.

